

Cuprins

Abrevieri.....	15
Titlul IV. Transmisiunea moștenirii	17
Capitolul I. Dreptul de opțiune succesorală	17
<i>Secțiunea I. Probleme generale privind dreptul de opțiune succesorală.....</i>	<i>17</i>
§1. Noțiunea de „opțiune succesorală”	17
247. Precizări prealabile	17
248. Variante de opțiune	18
§2. Subiectele dreptului de opțiune succesorală	20
249. Precizări prealabile	20
250. Moștenitorii legali	20
251. Legatarii	21
252. Dreptul creditorilor succesibilului	21
§3. Condițiile de validitate a actului de opțiune succesorală.....	26
253. Capacitatea	26
254. Consimțământul neviciat	28
255. Condiții de formă și alte condiții de validitate	29
256. Sancțiunea nerespectării condițiilor de validitate	29
§4. Caracterele juridice ale actului de opțiune succesorală	30
257. Act juridic unilateral.....	30
258. Act juridic, în principiu, voluntar	31
259. Act juridic, în principiu, irevocabil	32
260. Act juridic, în principiu, indivizibil.....	33
261. Act juridic declarativ de drepturi.....	43
262. Act juridic nesusceptibil de modalități	44
§5. Termenul de opțiune succesorală	44
263. Termenul de opțiune.....	44
264. Natura juridică a termenului de opțiune	45
265. Domeniul de aplicare a termenului de opțiune.....	46

266. Data de la care curge termenul de opțiune succesorală.....	49
266.1. Problema retransmiterii dreptului de opțiune	50
266.2. Excepții.....	56
267. Reducerea termenului de opțiune	57
268. Prorogarea termenului	59
269. Suspendarea, întreruperea și repunerea în termen	61
269.1. Suspendarea	61
269.2. Întreruperea.....	62
269.3. Repunerea în termen	62
270. Efectele împlinirii termenului de opțiune succesorală.....	67
<i>Secțiunea a II-a. Exercițarea dreptului de opțiune succesorală .....</i>	<i>71</i>
§1. Acceptarea moștenirii.....	71
271. Noțiuni și feluri.....	71
A. Acceptarea voluntară.....	72
I. <i>Acceptarea voluntară expresă .....</i>	<i>72</i>
272. Noțiuni	72
II. <i>Acceptarea voluntară tacită.....</i>	<i>74</i>
273. Noțiuni	74
274. Actele cu valoare de acceptare tacită.....	76
274.1. Actele de dispoziție având ca obiect moștenirea privată ca universalitate.....	76
274.2. Actele de dispoziție privind unele bunuri din moștenire	78
274.3. Acțiuni în justiție și alte acte procedurale	81
274.4. Actele de administrare definitivă ori de folosință a unor bunuri din moștenire	83
274.5. Acte de conservare, supraveghere și de administrare provizorie	90
274.6. Rezerva (declarația) expresă de neacceptare	92
B. Acceptarea forțată a moștenirii.....	93
275. Sediul materiei. Natură juridică.....	93
276. Condițiile acceptării forțate	94
276.1. Elementul obiectiv	94
276.2. Elementul subiectiv.....	95
276.3. Autorul	97

C. Efectele acceptării moștenirii	99
277. Efecte generale. Consolidarea transmiției moștenirii și alte efecte.....	99
278. Efecte speciale în cazul acceptării forțate	101
278.1. Decăderea din dreptul de opțiune succesorală	101
278.2. Decăderea din drepturile succesoriale asupra bunurilor sustrase sau ascunse	101
278.3. Obligația succesibilului de a raporta ori de a reduce donația ascunsă.....	102
278.4. Suportarea pasivului succesoral	103
§2. Renunțarea la moștenire	104
279. Noțiune și condiții de fond	104
279.1. Noțiune.....	104
279.2. Condiții de fond speciale.....	104
280. Condiții de formă.....	107
281. Prezumții de renunțare.....	108
282. Efectele renunțării	109
283. Revocarea (retractarea) renunțării	111
283.1. Condițiile revocării.....	111
283.2. Efectele revocării renunțării	114
Capitolul II. Transmisiunea activului și pasivului moștenirii ..	115
<i>Secțiunea I. Obiectul transmisiunii .....</i>	<i>115</i>
284. Precizări introductive	115
285. Cuprinsul activului succesoral.....	115
286. Cuprinsul pasivului succesoral.....	117
<i>Secțiunea a II-a. Transmisiunea activului succesoral .....</i>	<i>121</i>
287. Feluri	121
288. Transmisiunea universală sau cu titlu universal.....	121
289. Transmisiunea cu titlu particular	121
290. Diviziunea de drept a activului succesoral între moștenitorii universali sau cu titlu universal.....	122
<i>Secțiunea a III-a. Transmisiunea pasivului succesoral.....</i>	<i>122</i>
291. Transmisiunea universală și cu titlu universal.....	122
292. Transmisiunea cu titlu particular	123

293. Diviziunea de drept a pasivului succesoral între moștenitorii universali și cu titlu universal proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia .	125
294. Excepții de la regula diviziunii de drept a pasivului succesoral proporțional cu părțile succesoriale.....	127
295. Contribuția moștenitorilor la datoriile plătite. Acțiuni în regres	129
Capitolul III. Dobândirea sezei	133
296. Considerații introductive	133
<i>Secțiunea I. Dobândirea de drept a sezei de către moștenitorii legali sezinari</i>	133
297. Noțiunea de „sezină”	133
298. Moștenitorii sezinari.....	134
299. Efectele sezei.....	135
<i>Secțiunea a II-a. Dobândirea sezei de către moștenitorii nesezinari</i>	139
300. Considerații generale.....	139
301. Dobândirea sezei de către moștenitorii legali nesezinari	139
302. Dobândirea sezei de către legatarul universal	141
303. Dobândirea sezei de către legatarul cu titlu universal.....	142
304. Predarea legatului cu titlu particular.....	143
305. Dreptul de preferință al creditorilor moștenirii față de legatari.....	145
Capitolul IV. Petiția de ereditate	147
306. Noțiunea	147
307. Părțile. Deosebire față de alte acțiuni.....	147
308. Caractere juridice	148
309. Dovada calității de moștenitor.....	149
310. Efectele petiției de ereditate	155
310.1. Efecte între adevăratul moștenitor și moștenitorul aparent.....	155
310.2. Efecte față de terți	158

Titlul V. Indiviziunea și partajul moștenirii	165
Capitolul I. Indiviziunea succesorală.....	165
<i>Secțiunea I. Noțiuni și caracteristici.....</i>	<i>165</i>
311. Indiviziune; proprietate comună pe cote-părți.....	165
312. Pluralitate de titulari	167
<i>Secțiunea a II-a. Regimul juridic al indiviziunii succesorală.....</i>	<i>168</i>
313. Două principii călăuzitoare	168
314. Libera dispoziție asupra cotei-părți ideale.....	168
315. Regimul actelor referitoare la bunurile aflate în indiviziune	169
315.1. Actele de folosință.....	170
315.2. Actele de conservare.....	171
315.3. Actele de administrare	171
315.4. Actele de dispoziție	172
315.5. Acțiunile în justiție	174
315.6. Culegerea fructelor bunului comun	176
316. Imprescriptibilitatea dreptului de a cere ieșirea din indiviziune.....	176
Capitolul II. Partajul moștenirii	178
<i>Secțiunea I. Noțiunea și condițiile de fond ale partajului .....</i>	<i>178</i>
317. Noțiunea de „partaj”. Partajul definitiv. Partajul de folosință și partajul parțial	178
318. Condițiile generale de fond ale partajului moștenirii ...	179
318.1. Persoanele care pot cere partajul moștenirii.....	179
318.2. Capacitatea de exercițiu necesară pentru a cere și a participa la partaj	181
318.3. Autorizație.....	183
<i>Secțiunea a II-a. Obiectul partajului succesoral.....</i>	<i>183</i>
319. Bunurile care fac obiectul partajului. Regula	183
320. Bunurile existente în patrimoniul succesoral nesupuse partajului	185
321. Bunurile care fac obiectul partajului, deși nu au existat în masa succesorală la data deschiderii moștenirii.....	187

<i>Secțiunea a III-a. Raportul datoriilor</i>	189
322. Noțiune.....	189
323. Natură juridică.....	191
<i>Secțiunea a IV-a. Formele partajului</i>	193
324. Enumerare.....	193
§1. Partajul prin bună învoială.....	193
325. Condiții.....	193
326. Modalități de partaj prin bună învoială.....	195
§2. Partajul prin hotărâre judecătorească.....	195
327. Cazuri.....	195
328. Aspecte de ordin procedural.....	196
329. Reguli de fond aplicabile.....	200
<i>Secțiunea a V-a. Drepturile creditorilor cu privire la partaj</i>	205
330. Dreptul de opoziție (de intervenție).....	205
331. Exercițarea dreptului de opoziție.....	207
332. Efectele opoziției.....	207
<i>Secțiunea a VI-a. Efectele partajului</i>	209
333. Reglementarea din Codul civil din 1864. Efectul declarativ (retroactiv).....	209
334. Consecințele efectului declarativ al partajului (consacrat de Codul civil din 1864).....	210
335. Reglementarea din noul Cod civil.....	211
<i>Secțiunea a VII-a. Obligația de garanție între copărtași</i>	213
336. Noțiune.....	213
337. Condiții.....	213
338. Efecte.....	214
<i>Secțiunea a VIII-a. Desființarea partajului</i>	215
339. Nulitatea relativă.....	215
340. Nulitatea absolută.....	216
341. Efectele desființării partajului.....	216
Capitolul III. Partajul de ascendent	218
<i>Secțiunea I. Noțiunea de „partaj de ascendent”</i>	218
342. Utilitatea și definiția partajului de ascendent.....	218
343. Natura juridică.....	218

<i>Secțiunea a II-a. Condițiile de validitate a partajului de ascendent</i>	219
§1. Condiții de formă.....	219
344. Reguli aplicabile.....	219
§2. Condiții de fond.....	220
345. Condiții de drept comun și speciale.....	220
346. Persoanele îndreptățite a face partajul de ascendent	220
347. Persoanele între care se face partajul.....	220
348. Obiectul partajului.....	222
349. Condițiile partajului propriu-zis	223
<i>Secțiunea a III-a. Efectele partajului de ascendent</i>	224
350. Considerații preliminare	224
§1. Efectele partajului-donație.....	225
351. Efectele înainte de deschiderea moștenirii	225
352. Efecte după deschiderea moștenirii	225
§2. Efectele partajului-testament	227
353. Lipsa de efecte în timpul vieții ascendentului-testator ..	227
354. Efecte după deschiderea moștenirii.....	227
§3. Ineficacitatea partajului de ascendent.....	228
355. Cauze de ineficacitate de drept comun.....	228
356. Cauze de ineficacitate speciale.....	229
Bibliografie selectivă	231

Francisc Deak

Romeo Popescu

Tratat de drept succesoral

Ediția a III-a, actualizată și completată

Vol. III. Transmisiunea și partajul moștenirii

Universul Juridic

București

-2014-

*„Vezi pe-un rege ce-mpânzește globu-n planuri pe un veac,
Când la ziua cea de mâine abia cuget-un sărac...
Deși trepte osebite le-au ieșit din urna sorții,
Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții;
La același șir de patimi deopotrivă fiind robi,
Fie slabi, fie puternici, fie genii ori negliobi!”*

(Mihai Eminescu, *Scrisoarea I*)

Abrevieri

AUB	- Analele Universității București
C. Ap.	- Curtea de Apel
Cas.	- Curtea de Casație
C. civ.	- Codul civil
CD	- Culegere de decizii
C. fam.	- Codul familiei
C. Jud.	- Curierul Judiciar
col. civ.	- colegiul civil
C. pen.	- Codul penal
C. pr. pen.	- Codul de procedură penală
C. pr. civ.	- Codul de procedură civilă
CSJ	- Curtea Supremă de Justiție
dec.	- decizia
H.G.	- Hotărârea de Guvern
ICCJ	- Înalta Curte de Casație și Justiție
JN	- Justiția Nouă
LP	- Legalitatea Populară
O.G.	- Ordonanța Guvernului
p.	- pagina
Repertoriu ...	- Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1952-1969 de I. Mișuță, Al. Lesviodax, iar pe anii 1969-1975, 1975-1980 și 1980-1985 de I. Mișuță (Ed. Științifică, 1970, 1976, 1982, 1986)
RRD	- Revista Română de Drept
RRDP	- Revista Română de Drept Privat
s. civ.	- secția civilă
s. civ. propr. int.	- secția civilă și de proprietate intelectuală
T.	- Tribunalul

TJ	- Tribunalul Județean
TMB	- Tribunalul Municipiului București
T. Pop.	- Tribunalul Popular
T. Reg.	- Tribunalul Regional
TS	- Tribunalul Suprem

Titlul IV

Transmisiunea moștenirii

Capitolul I

Dreptul de opțiune succesorală

Secțiunea I

Probleme generale privind dreptul de opțiune succesorală

§1. Noțiunea de „opțiune succesorală”

247. Precizări prealabile. În dreptul român, atât în cazul moștenirii legale, cât și în cazul moștenirii testamentare, transmiterea patrimoniului succesoral (transmisiune universală ori cu titlu universal) sau a bunurilor determinate din patrimoniu (transmisiune cu titlu particular) operează *de drept* din momentul deschiderii moștenirii, fără vreo manifestare de voință din partea succesibilului și chiar fără știrea lui. Mai mult decât atât, în caz de moarte a succesibilului înainte de lichidarea moștenirii la care avea dreptul, ea se retransmite, tot *de drept*, asupra moștenitorilor săi, ca făcând parte din propriul lăsământ succesoral. Rezultă că, în dreptul nostru, patrimoniul succesoral *nu rămâne niciun moment fără titular*¹.

Cu toate că transmiterea patrimoniului succesoral se produce de drept din momentul deschiderii moștenirii, ea nu are caracter definitiv

---

¹ În dreptul roman, dacă la moștenire veneau *heredes voluntarii (extranei)*, până la acceptarea de către ei a moștenirii (prin *aditio hereditatis*) aceasta nu avea titular, fiind o *hereditas iacens* („moștenirea care zace la pământ”). Deoarece între momentul deschiderii moștenirii și momentul acceptării sale trecea un interval de timp, se punea problema de a ști cine era titularul patrimoniului. În dreptul roman răspunsul a fost dat prin adagiul *hereditas iacens sustinet personam defuncti* („moștenirea deschisă, dar neacceptată prelungește personalitatea defunctului”), formulat pe baza unui text din Ulpian (a se vedea: E. Molcuț, *Drept privat roman*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 85 și 436; D. Oancea, *Introducere în dreptul roman*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 60).

și obligatoriu¹. Dimpotrivă, ca principiu de ordine publică, legea precizează că „*nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire ce i se cuvine*” (art. 1.106 C. civ.). Prin urmare, succesibilul² are dreptul de a alege – numit *drept de opțiune succesorală* – între consolidarea (confirmarea) titlului de moștenitor prin acceptarea moștenirii și desființarea aceluși titlu prin renunțarea la moștenire. În acest sens, art. 1.100 alin. (1) C. civ. prevede că „*Cel chemat la moștenire în temeiul legii sau al voinței defunctului poate accepta moștenirea sau poate renunța la ea*”.

248. Variante de opțiune. Potrivit legii, după deschiderea moștenirii succesibilul are dreptul de a alege între două posibilități:

- *Acceptarea moștenirii.* Acceptarea consolidează transmisiunea moștenirii realizată de plin drept la data decesului. Succesibilul care optează în acest sens își consolidează titlul de moștenitor și – dacă este moștenitor universal sau cu titlu universal – va fi obligat să răspundă pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral (răspunde *intra vires hereditatis*). Astfel fiind,

---

¹ În dreptul roman, *heredes sui et necesarii* și *heredes necesarii* dobândeau de drept și obligatoriu moștenirea (nefiind nevoie să-și manifeste voința de a o accepta), fără posibilitatea repudierii ei. *Heredes sui et necesarii* („cei ce se moștenesc pe ei înșiși”, categorie ce cuprindea fiii, fiucele, nepoții de fii – dacă tatăl lor a predecedat bunicului sau a fost emancipat –, soția căsătorită *cu manus* – considerată drept fiică a defunctului –, precum și adoptatul și adrogatul) dobândeau moștenirea – legală sau testamentară – în mod necesar, deoarece ei erau socotiți a fi stăpânit împreună cu *de cuius* bunurile moștenirii, încă din timpul vieții acestuia. *Heredes necesarii* (categorie ce cuprindea sclavii instituți, fie cei proprii ai testatorului, fie cei ai altor persoane) puteau veni numai la moștenirea testamentară și nu o puteau repudia. Numai *heredes voluntarii (extranei)* – adică acei moștenitori care erau străini de persoana defunctului, în sensul că până în momentul decesului nu s-au aflat sub puterea sa – nu moșteneau de drept, ci erau liberi să accepte sau să repudieze moștenirea. Pentru amănunte, a se vedea: E. Molcuț, *op. cit.*, p. 159-160; D. Oancea, *op. cit.*, p. 165, 176-177, 183-184.

² Noțiunea de „succesibil” desemnează *persoana care îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a putea moșteni, dar care nu și-a exercitat încă dreptul de opțiune succesorală* [art. 1.100 alin. (2) C. civ.]. După exercitarea acestui drept, el își consolidează calitatea de moștenitor (succesor) dacă acceptă moștenirea, iar dacă renunță la ea devine persoană străină de moștenire.

de regulă succesibilul va opta în acest sens dacă moștenirea este neîndoielnic solvabilă¹.

- *Renunțarea la moștenire*. Prin renunțare succesibilul desființează cu efect retroactiv vocația sa succesorală. Devenind străin de moștenire, nu răspunde de pasiv, dar nici nu beneficiază de eventualul activ. Moștenirea în întregul ei va reveni comoștenitorilor sau moștenitorilor subsecvenți. Succesibilul alege această cale dacă moștenirea este neîndoielnic insolubilă sau dacă dorește ca prin renunțarea sa pur abdicativă să beneficieze de moștenire alte persoane (comoștenitori sau moștenitorii subsecvenți).

Dintre cele două posibilități pe care le are succesibilul, *elementul principal îl constituie dreptul de a renunța la moștenire*. Astfel, dreptul de a beneficia de moștenire poate suferi anumite limitări legale [de exemplu, cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală – art. 44 alin. (2) din Constituție]; în schimb, dreptul de a renunța la moștenire nu comportă limitări, căci nimeni nu poate fi constrâns să

---

¹ În sistemul Codului civil din 1864, acceptarea moștenirii putea fi: i) *pură și simplă* sau ii) *sub beneficiu de inventar*.

i) În cazul *acceptării pure și simple* a moștenirii, succesibilul își consolida titlul de moștenitor și era obligat să răspundă pentru datoriile și sarcinile succesiunii, chiar dacă acestea ar fi depășit ca valoare activul moștenit (răspundea *ultra vires hereditatis*). Astfel fiind, succesibilul opta în acest sens dacă moștenirea era neîndoielnic solvabilă sau dacă din considerente personale (familiale, morale etc.) își asuma riscul plății datoriilor peste valoarea activului moștenit.

ii) În cazul *acceptării sub beneficiu de inventar*, succesibilul își consolida titlul de moștenitor și deci beneficia de moștenire, dar își limita răspunderea sa pentru datoriile și sarcinile moștenirii la emolumentul moștenirii. El răspundea de pasivul moștenirii numai în limita activului succesoral (*intra vires hereditatis*) și numai cu bunurile moștenite (*cum viribus*), punându-și la adăpost bunurile sale personale. Se alegea această variantă când solvabilitatea moștenirii era îndoielnică și succesibilul nu înțelegea să-și asume riscul insolabilității, dar dorea să beneficieze de un eventual sold activ.

Noul Cod civil a consacrat o singură formă de acceptare a moștenirii.

moștenească (*nemo invitus*¹ *heres*). Nu fără temei, acceptarea moștenirii se definește uneori prin raportare la dreptul de a renunța la moștenire. Într-adevăr, prin acceptare titularul dreptului de opțiune succesorală „renunță la dreptul de a mai putea renunța la moștenire”.

§2. Subiectele dreptului de opțiune succesorală

249. Precizări prealabile. Dreptul de opțiune aparține tuturor persoanelor cu vocație succesorală, indiferent dacă vocația lor este legală sau testamentară și fără deosebire după cum vocația este universală, cu titlu universal sau cu titlu particular². În caz de deces al titularului dreptului de opțiune înainte de a-l exercita, acest drept se transmite asupra propriilor moștenitori legali sau testamentari, alături de celelalte drepturi patrimoniale lăsate moștenire³, fără deosebire după cum opțiunea are ca obiect o moștenire legală sau testamentară, universală, cu titlu universal sau cu titlu particular.

Urmează să arătăm în continuare ce probleme se pun în legătură cu dreptul de opțiune al moștenitorilor legali sau testamentari și dacă creditorii pot exercita sau ataca actul de opțiune.

250. Moștenitorii legali. În cadrul moștenirii legale, calitatea de subiect al dreptului de opțiune aparține *tuturor persoanelor cu vocație generală (eventuală) la moștenire*, iar nu numai celor cu vocație concretă (utilă). Cu alte cuvinte, dreptul de opțiune aparține și trebuie să fie exercitat nu numai de către succesibilii chemați în primul rând să moștenească (de exemplu, rudele din clasa I de moștenitori), dar și de către succesibilii subsecvenți (de exemplu, rude din clasa a II-a), fără

---

¹ *Invitus*, -a, -um (adj. lat.), care acționează împotriva voinței sale, constrâns, involuntar.

² A se vedea M. Eliescu, *Transmisiunea și împărțea moștenirii în dreptul Republicii Socialiste România*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 88 (lucrarea va fi citată în continuare „*Transmisiunea...*”). Dreptul de opțiune aparține și statului (unităților administrativ-teritoriale) gratificat prin testament. Cu privire la particularitățile dreptului asupra moștenirii vacante, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. I. Moștenirea legală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 276-293.

³ Cu privire la modul de exercitare a dreptului de opțiune retransmis prin moștenire, a se vedea *infra* nr. 266.1.